

Hellenic Evaluation Society Review

No 7 (2020)

HELLENIC EVALUATION SOCIETY REVIEW - ISSUE 7

Ενσωμάτωση της αξιολόγησης σε εθνικές στρατηγικές για την ενίσχυση της μετασχηματιστικής ανάπτυξης

Thomas Schwandt, Stefano D'Errico, Zenda Ofir, Dorothy Lucks, Kassem El-Saddick

doi: [10.12681/eea.40252](https://doi.org/10.12681/eea.40252)

ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Ενσωμάτωση της αξιολόγησης σε εθνικές στρατηγικές για την ενίσχυση της μετασχηματιστικής ανάπτυξης*

Thomas Schwandt, Ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου του Ιλινόις, Urbana-Champaign, ΗΠΑ και ομότιμος αρχισυντάκτης του *American Journal of Evaluation*

Stefano D'Errico, Επικεφαλής παρακολούθησης και αξιολόγησης, και επιμόρφωσης, στο *International Institute for Environment and Development (IIED)*

Zenda Ofir, Σύμβουλος αξιολόγησης, πρώην πρόεδρος της Αφρικανικής Ένωσης Αξιολόγησης (AfrEA), αντιπρόεδρος της *International Development Evaluation Association (IDEAS)* και επίτιμος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Stellenbosch της Νότιας Αφρικής

Dorothy Lucks, Συν-προεδρεύουσα της *EVALS DGs*, Γραμματέας του Διοικητικού Συμβουλίου του *International Organization for Cooperation in Evaluation (IOCE)*, μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της *EvalPartners* και εκτελεστική διευθύντρια της *SDF Global*

Kassem El-Saddick, Αντιπρόεδρος της *EVALS DGs* και μέλος του Δικτύου Αξιολογητών Μέσης Ανατολής και Βόρειας Αφρικής (*EvalMENA*)

Περίληψη

Οι Ετήσιες Εθελοντικές Εκθέσεις αξιολόγησης (ΕΕΕ)¹ είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την ανάδειξη της προόδου των κρατών ως προς την πραγματοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). ωστόσο, οι ΕΕΕ αντιπροσωπεύουν μόνο μία προσέγγιση ως προς την αξιολόγηση της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών. Τα κράτη μπορούν να εξετάσουν, πέρα από την αξιολόγηση στο πλαίσιο των παγκόσμιων αναφορών μέσω των ΕΕΕ, πώς μπορούν να ενσωματώσουν την αξιολόγηση σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο, η αξιολόγηση μπορεί να καταστεί ένα ισχυρό έναυσμα για την επίτευξη μιας πραγματικά μετασχηματιστικής ανάπτυξης, αντικατοπτρίζοντας τις φιλοδοξίες της Ατζέντας. Το παρόν άρθρο εξετάζει την έννοια του «μετασχηματισμού», όπως αυτή προωθείται από την Ατζέντα 2030 και εξετάζει πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση. Υποστηρίζουμε ότι όταν η αξιολόγηση ενσωματώνεται στον εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό, αναλαμβάνει επιπλέον ρόλους και λειτουργίες που υπερβαίνουν κατά πολύ τις τεχνικές μέτρησης των στόχων και μπορεί ακόμη και να αξιολογήσει πολιτικές διαδικασίες και δράσεις.

Λέξεις-κλειδιά: Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), παρακολούθηση και αξιολόγηση

* Για το πρωτότυπο κείμενο, βλ. <https://pubs.iied.org/17464IIED> (Μετάφραση από το πρωτότυπο της αγγλικής έκδοσης στην ελληνική γλώσσα: Ελληνική Εταιρεία Αξιολόγησης)

¹ Αγγλικά: Voluntary national reviews (VNRs)

Οι ΕΕΕ είναι ένα πολύτιμο παγκόσμιο εργαλείο αναφοράς...

Μία προσέγγιση της αξιολόγησης στο πλαίσιο της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών εστιάζει στη σημασία της οικοδόμησης (ή της εξειδίκευσης) εθνικών συστημάτων παρακολούθησης και αξιολόγησης για την παρακολούθηση της προόδου της επίτευξης των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) και των 169 υποστόχων τους. Αυτό προϋποθέτει ότι τα αποτελέσματα της αξιολόγησης τροφοδοτούν τα εθνικά αναπτυξιακά σχέδια και επιτρέπουν την αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο οι πολιτικές και τα προγράμματα ανταποκρίνονται στο σύνολο των αλληλοσχετιζόμενων ΣΒΑ και των υποστόχων τους, λαμβάνοντας ως δεδομένο τις ειδικές εθνικές προτεραιότητες και ανάγκες σε διάφορους τομείς.

Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, η ευθύνη των κρατών για την αξιολόγηση της βιώσιμης ανάπτυξης είναι πρωτίστως συνδεδεμένη με διαδικασίες παρακολούθησης και επανεξέτασης των στρατηγικών σε εθνικό επίπεδο. Η παρουσίαση των ΕΕΕ στις συνεδριάσεις του Πολιτικού Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (High Level Political Forum) είναι μία από τις πολλές δράσεις που μπορεί να αναλάβει ένα κράτος στο πλαίσιο αυτών των διαδικασιών αναθεώρησης. Ως εκ τούτου, και όπως αναφέρεται στην Ατζέντα 2030, οι ΕΕΕ πρέπει να συμβαδίζουν με τις αρχές τις οποίες πρέπει να τηρούν οι διαδικασίες αναθεώρησης.²

Η σημασία των ΕΕΕ ως προσέγγιση για την αξιολόγηση είναι διττή: 1) οι ΕΕΕ είναι ένα σύστημα αναφοράς σχετικά με τις τεχνοκρατικές προκλήσεις οι οποίες σχετίζονται με την παρακολούθηση, τη μέτρηση και τον ορισμό δεικτών, και 2) είναι ουσιαστικά το όχημα για την παρουσίαση της προόδου των ΣΒΑ και των υποστόχων τους σε εθνικό επίπεδο. Στο Πολιτικού Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, τα κράτη ενθαρρύνονται να υποβάλουν εκθέσεις σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν κατά την εφαρμογή των ΣΒΑ, πώς αντιμετωπίζουν αυτές τις προκλήσεις και πώς παρακολουθούν την πρόοδο ως προς την υλοποίηση των στόχων. Οι ΕΕΕ επιτρέπουν στα κράτη να μοιράζονται τις δικές τους εμπειρίες εφαρμογής - συμπεριλαμβανομένων των επιτυχιών, των προκλήσεων και των διδαγμάτων - με σκοπό την επιτάχυνση και τη βελτίωση της υλοποίησης της Ατζέντας.

Εκτός από το να τονίζουν τη σημασία της αξιολόγησης της προόδου ως προς τους ΣΒΑ, οι τελευταίες οδηγίες για την προετοιμασία των ΕΕΕ επανεξετάζουν αρκετούς από τους σημαντικούς τους στόχους³ και περιλαμβάνουν:

- Αναφορά για τον τρόπο με τον οποίο οι ΣΒΑ ενσωματώνονται σε όλες τις σχετικές πτυχές των εθνικών πλαισίων (όπως έγγραφα προοπτικής, αναπτυξιακά σχέδια, νόμοι και κανονισμοί, νομοθεσία)
- Με ποιο τρόπο συνέβαλαν οι πολυμερείς ομάδες ενδιαφερομένων μερών στη σύνταξη των ΕΕΕ αλλά και στην εφαρμογή των ΣΒΑ
- Πώς αντιμετωπίζονται οι διασυνδέσεις, οι συγκρούσεις και οι συμβιβασμοί μεταξύ των ΣΒΑ εντός του εθνικού πλαισίου
- Με ποιο τρόπο υποστηρίζεται αποτελεσματικά η πρόοδος προς την υλοποίηση των ΣΒΑ από θεσμικούς μηχανισμούς και ρυθμίσεις

² https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/17346Updated_Voluntary_Guidelines.pdf

³ Division of Sustainable Development and Department of Economic and Social Affairs (2018) Handbook for the Preparation of Voluntary National Reviews. United Nations, New York, USA.
https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/17354VNR_handbook_2018.pdf

... το οποίο ενσωματώνοντας την αξιολόγηση σε εθνικά σχέδια και πολιτικές μπορεί να δώσει ώθηση στη μετασχηματιστική ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο

Διακρίνουμε και μια άλλη προσέγγιση για την αξιολόγηση στο πλαίσιο της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών, η οποία εκτείνεται πέραν της υποβολής των ΕΕΕ. Η ανάπτυξη των ΕΕΕ είναι μια πολύτιμη διαδικασία, η οποία αναδεικνύει πώς εφαρμόζεται η βιώσιμη ανάπτυξη σε διάφορους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και οικονομικούς τομείς. Ωστόσο, τα κράτη μπορούν να αναπτύξουν μια περισσότερο στρατηγική και συστηματική προσέγγιση, ενσωματώνοντας ταυτόχρονα την αξιολόγηση των ΣΒΑ στις εθνικές πολιτικές και τα αναπτυξιακά τους σχέδια. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούν να εκπονήσουν αξιολογήσεις οι οποίες θα αναδείξουν εάν τα εθνικά σχέδια και πολιτικές μπορούν να οδηγήσουν στη μετασχηματιστική αλλαγή. Αυτή η προσέγγιση ενθαρρύνει μια αλλαγή στην προοπτική της Ατζέντας 2030, μέσω της μετάβασής της από ένα εγκεκριμένο πλαίσιο σε μια πολιτική δύναμη αλλαγής,⁴ στηριζόμενη στην έννοια της μετασχηματιστικής ανάπτυξης.⁵

Ορισμός της «μετασχηματιστικής ανάπτυξης»

Ενώ ο «μετασχηματισμός» είναι ένας κεντρικός άξονας της Ατζέντας 2030 - οι 17 ΣΒΑ αναφέρονται ως «καθολικοί» και «μετασχηματιστικοί» - δε δίνεται ένας επακριβής προσδιορισμός της έννοιας. Πριν διερευνήσουμε τον τρόπο με τον οποίο η αξιολόγηση μπορεί να αξιοποιηθεί ως εφαλτήριο για την επίτευξη της μετασχηματιστικής ανάπτυξης, ας δούμε έναν ορισμό της έννοιας αναλύοντας πώς αυτό το πλαίσιο μπορεί - με τη συμμετοχή διαφόρων φορέων - να δώσει ώθηση σε θετικές δράσεις υποστήριξης της μετασχηματιστικής ανάπτυξης.

Ορίζουμε τη μετασχηματιστική αλλαγή ως μια σειρά στρατηγικών αλλαγών μέσω της θεσμοποίησης των πολιτικών, προγραμμάτων και έργων που οδηγούν σε μεγάλης κλίμακας, συνεχείς επιπτώσεις επί των συστημάτων που επιταχύνουν ή μετατοπίζουν την αναπτυξιακή πορεία μιας χώρας. Σημειώνεται ότι οι αλλαγές πολιτικής που οδηγούν σε θετικές, συνεχείς αλλαγές, δεν είναι όλες μετασχηματιστικές.

Αυτός ο ορισμός ενσωματώνει την έννοια της διαχρονικής επίτευξης βιώσιμων αποτελεσμάτων σε θεσμικά και άλλα συστήματα, προκειμένου να αποκλειστούν βραχυπρόθεσμες, μεταβατικές επιπτώσεις.⁶ Επιπλέον, η μετασχηματιστική ανάπτυξη πρέπει να επιτρέπει την αλλαγή σε συστήματα μεγαλύτερου εύρους και κλίμακας μεταφέροντας το μήνυμα ότι «αυτό το οποίο επιτυγχάνουμε - πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, τεχνολογικά και περιβαλλοντικά - αλλά και το γιατί και το πώς το επιτυγχάνουμε, πρέπει να είναι ριζικά διαφορετικά στο μέλλον».⁷ Διάφορες

⁴ Geoghegan, T and Bass, S (2016) Reconceiving the SDGs as a political force for change. IIED, London. <http://pubs.iied.org/17391IIED>

⁵ Eyben, R and Guijt, I (2015) Introduction (pp. 1–18) in: Eyben, R, Guijt, I, Roche, C and Shutt, C (eds) The politics of evidence and results in international development. Practical Action Publishing, UK.

⁶ UNDP (2011) Supporting Transformational Change, Case Studies of Sustained and Successful Development Cooperation.

⁷ Madvig, A and Roche, C (2016) Working towards transformational development and the sustainable development goals. LaTrobe University Institute for Human Security and Social Change, Australia. www.actionaid.org/sites/files/actionaid/tdsdg_report_-_bw_a4_-_final_cover.pdf

χώρες, μεταξύ των οποίων η Ινδία, το Κουβέιτ και η Μαλαισία, ήδη επισημαίνουν ότι ο εθνικός τους σχεδιασμός στοχεύει στη μετασχηματιστική αλλαγή.

Η μετασχηματιστική ανάπτυξη κατευθύνει την προσοχή βασικών ομάδων - υπεύθυνοι στρατηγικού σχεδιασμού, βουλευτές, αξιολογητές, μη κυβερνητικές οργανώσεις, επιχειρήσεις και πολίτες - προς θετική δράση, συμπεριλαμβανομένων:

- Καινοτομία στη σύλληψη και στον προσδιορισμό και την επίλυση προβλημάτων (για παράδειγμα, συστήματα σκέψης)
- Σχεδιασμός πολιτικής και θεσμικών μεταρρυθμίσεων που επικεντρώνονται στην εφαρμογή ολοκληρωμένων προσεγγίσεων για κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά θέματα
- Αλλαγή κοινωνικών δομών και κανόνων που διαμορφώνουν συμπεριφορές ανθρώπων και οργανισμών οι οποίοι προωθούν και συντηρούν πρότυπα στρωματοποίησης που σχετίζονται με την κοινωνική τάξη, το φύλο, την εθνικότητα, τη θρησκεία ή τον τόπο καταγωγής.⁸

Ως μετασχηματιστική αλλαγή επίσης νοείται η υπέρβαση των μεθόδων του παρελθόντος οι οποίες στηρίζουν την επιτυχία των παρεμβάσεων αειφόρου ανάπτυξης αποκλειστικά στις προσπάθειες της εθνικής κυβέρνησης, και η κινητοποίηση νέων παραγόντων αλλαγής όπως επιχειρήσεις, πόλεις, περιοχές και την κοινωνία των πολιτών.

Πώς μπορεί η αξιολόγηση να υποστηρίξει τη μετασχηματιστική ανάπτυξη;

Εάν η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών θεωρείται ως μια πολιτική δύναμη αλλαγής προωθώντας την έννοια της μετασχηματιστικής ανάπτυξης, η προσέγγιση της αξιολόγησης αποκλειστικά στο πλαίσιο των ΕΕΕ είναι πολύ περιοριστική. Η αξιολόγηση μπορεί και πρέπει να παίζει σημαντικότερο ρόλο στη βιώσιμη ανάπτυξη, εξυπηρετώντας τρεις κύριες λειτουργίες:

- α) Τον προσδιορισμό και την ιεράρχηση των προβλημάτων που παρεμποδίζουν τον μετασχηματισμό.
- β) Την αξιολόγηση της αρτιότητας, του κόστους και της αξίας των εθνικών και υποεθνικών πολιτικών και στρατηγικών σχεδίων που επιδιώκουν την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων.
- γ) Την διατύπωση συνεχών συστάσεων σχετικά με αποτελεσματικές προσεγγίσεις για την επίτευξη μετασχηματισμού και συστημικής αλλαγή.

Εάν μια λογική μετασχηματιστικής ανάπτυξης καθορίζει το εύρος της συμβολής της αξιολόγησης ως προς τη διαμόρφωση πολιτικής, την κατανομή του προϋπολογισμού και την ένταξη των πολιτικών στις εθνικές στρατηγικές, αναδύονται νέοι τρόποι σκέψης σχετικά με την παρακολούθηση και την επανεξέταση των ΣΒΑ.

Για παράδειγμα, θα αποτελέσει βασικό παράγοντα για την επέκταση της εστίασης στην αξιολόγηση. Αυτό συνεπάγεται την υπέρβαση της εστίασης στα αποτελέσματα, και στην εξέταση της συμμετοχικότητας, της διαφάνειας και της λογοδοσίας των πολιτικών διαδικασιών που εφαρμόζονται για την επίτευξη καινοτομιών στις πολιτικές, τους θεσμούς και τις κοινωνικές σχέσεις.⁸ Άλλες σημαντικές προσεγγίσεις περιλαμβάνουν:

⁸ United Nations Research Institute for Social Development (2016) Policy innovations for transformative change.

Διεξαγωγή αξιολογήσεων ως μια άσκηση επανελέγχου της σπουδαιότητας των δημόσιων πολιτικών και στρατηγικών σχεδίων μετασχηματιστικής ανάπτυξης. Η εξαγωγή πολύτιμων νέων στοιχείων και δεδομένων μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της μετασχηματιστικής ανάπτυξης. Ωστόσο, οι δραστηριότητες που παράγουν δεδομένα τα οποία δεν χρησιμοποιούνται μπορεί να συνεπάγονται βαρύ κόστος· μπορεί να αφαιρέσουν πόρους από άλλες κρίσιμες πρωτοβουλίες και να θέσουν το δυναμικό των εθνικών και υποεθνικών κυβερνήσεων υπό πίεση. Κάθε διαδικασία που απαιτεί την αναζήτηση νέων δεδομένων πρέπει να λαμβάνει υπόψη αυτές τις αντισταθμίσεις· και το ίδιο πρέπει να γίνεται και για την παρακολούθηση και την αναθεώρηση των ΣΒΑ.

Η εμπειρία από ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες υποδεικνύει ότι ο πολλαπλασιασμός των δεδομένων παρακολούθησης και αξιολόγησης που δεν χρησιμοποιούνται απειλούν τη βιωσιμότητα των εθνικών και υποεθνικών συστημάτων παρακολούθησης και αξιολόγησης.⁹ Αντίθετα, χώρες με βιώσιμα εθνικά συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης (όπως η Κολομβία και η Νότια Αφρική)^{10 11} χρησιμοποιούν την αξιολόγηση για τη βελτίωση της διατύπωσης και της εφαρμογής πολιτικών και στρατηγικών σχεδίων σε τοπικό επίπεδο.

Το γεγονός ότι πολλές χώρες ανέφεραν δυσκολίες σχετικά με την ενσωμάτωση και των 230 δεικτών των ΣΒΑ στα εθνικά τους στατιστικά συστήματα, είναι ανησυχητικό.¹² Είναι επίσης γενικά ασαφές με ποιο τρόπο θα χρησιμοποιηθούν τα νέα δεδομένα στο εθνικό και υποεθνικό επίπεδο.¹³ Ορισμένες χώρες θα μπορούσαν να επωφεληθούν από μια πιο ρεαλιστική προσέγγιση της παρακολούθησης και επανεξέτασης των ΣΒΑ χρησιμοποιώντας την αξιολόγηση ως στρατηγική άσκηση για την επανεκτίμηση των πολιτικών και των στρατηγικών σχεδίων όσον αφορά τη συμβολή τους στη μετασχηματιστική ανάπτυξη.

Χρήση της αξιολόγησης για τον καθορισμό εθνικών προτεραιοτήτων για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η αξιολόγηση πολιτικών και στρατηγικών σχεδίων αναφορικά με τις δυνατότητές τους για την επίτευξη μετασχηματιστικής ανάπτυξης, θα μπορούσε να αποτελέσει σημείο αναφοράς για τους φορείς λήψης αποφάσεων και να συνεισφέρει σε διάφορα στάδια του κύκλου πολιτικής, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού και της ιεράρχησης των προτεραιοτήτων. Οι διαδικασίες αξιολόγησης μπορούν να συμβάλουν στην κατανόηση των αναγκών των κρατών κινητοποιώντας τόσο τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων (συνήθως τους κυβερνώντες) όσο και φορείς εκτός του κέντρου λήψης αποφάσεων (και πιθανώς έχοντες σαφέστερη επίγνωση των προβλημάτων) για τον εντοπισμό κρίσιμων προβλημάτων που θέτουν εμπόδια στη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι διαδικασίες

⁹ Porter S and Goldman I (2013) A growing demand for monitoring and evaluation in Africa. African Evaluation Journal Vol 1 N 1, AFREA.

¹⁰ Cassidy C and Tsui J (2017) Global Evidence Policy Units. Sistema Nacional De Evaluación De Gestión Y Resultados, SINERGIA, Colombia ODI.

¹¹ Goldman, I (2017), South Africa National Evaluation Plan, 2018 – 19 to 2020 – 21. Department Planning Monitoring and Evaluation (DPME), South Africa.

¹² Meyer, W, Naidoo, I, D’Errico, S, Hofer, S, Bajwa, M, Pérez, LAT, El- Saddik, K, Lucks, D, Simon, B and Piergallini, I (2018) VNR reporting needs evaluation: a call for global guidance and national action. IIED, London.

<http://pubs.iied.org/17446IIED>

¹³ Benoit, S, Meyer, W, D’Errico, S, Schwandt, T, Lucks, D, Zhaoying, C, El- Saddik, K, Schneider, E, Taube, L, Anderson, S and Ofir, Z (2017) Evaluation: a missed opportunity in the SDGs’ first set of Voluntary National Reviews. IIED, London. <http://pubs.iied.org/17423IIED>

αξιολόγησης μπορούν δώσουν απάντηση σε δύο σημαντικά ερωτήματα: ποια είναι τα κρίσιμα προβλήματα κάθε χώρας που εμποδίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη; και γιατί είναι σημαντικά;¹⁴

Οι συστημικές προσεγγίσεις για την αξιολόγηση μπορούν να εξάγουν χρήσιμα αντικειμενικά ευρήματα για τον εντοπισμό των προβλημάτων, ενώ οι συμμετοχικές διαδικασίες χρησιμοποιούν διαφορετικά αξιολογικά πλαίσια για να προσδιορίσουν ποια προβλήματα χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης.

Ο πλουραλιστικός χαρακτήρας της αξιολόγησης μπορεί να συμβάλει στον εντοπισμό και την προτεραιοποίηση κρίσιμων προβλημάτων, καθώς και στην επανεκτίμηση της αρτιότητας των πολιτικών και των στρατηγικών σχεδίων. Η μετασχηματιστική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία που απαιτεί τη συμβολή των πολιτών, κυβερνητικών αξιωματούχων, επιχειρήσεων και μη κυβερνητικών φορέων. Η αξιολόγηση, η οποία κατά κανόνα περιορίζεται στη διατύπωση κρίσεων σχετικά με την απόδοση και τα αποτελέσματα των πολιτικών και των προγραμμάτων, απευθυνόμενη προς την κυβέρνηση, τους υπευθύνους επιχειρησιακού σχεδιασμού και τους υπευθύνους λήψης αποφάσεων, μπορεί να επεκταθεί και να επιτύχει την εμπλοκή των πολιτών, της κοινωνίας των πολιτών και παραδοσιακά περιθωριοποιημένων, μειονεκτούντων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Μια περισσότερο συμμετοχική διαδικασία μπορεί να βοηθήσει τα κράτη να εντοπίσουν τα πιο πιεστικά κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά προβλήματα, αλλά και να ανακαλύψουν τρόπους για να παρέχουν περισσότερο εστιασμένες στρατηγικές κατευθύνσεις.

Οι συμμετοχικές προσεγγίσεις στην αξιολόγηση συμβάλουν επίσης στο να λαμβάνονται υπόψη πολλαπλές απόψεις και αξιολογικά πλαίσια κατά την εκτίμηση του οφέλους και των προκλήσεων που δημιουργούνται από εθνικές και υποεθνικές πολιτικές και στρατηγικά σχέδια.

Εστίαση σε νέα αντικείμενα αξιολόγησης. Συνήθως θεωρείται ως δεδομένο ότι αντικείμενο της αξιολόγησης - δηλαδή, αυτό που πρέπει να αξιολογηθεί - είναι κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές παρεμβάσεις ως μεμονωμένες πολιτικές, προγράμματα και έργα, εστιάζοντας (συχνά αποκλειστικά) στο αν υπήρξε επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων των παρεμβάσεων. Καθώς είναι αδύνατο να αξιολογηθούν όλες οι παρεμβάσεις που σχετίζονται με τους 17 ΣΒΑ και τους 169 υποστόχους τους, οι στρατηγικές αξιολόγησης που ενσωματώνονται στα εθνικά τα σχέδια ανάπτυξης απομονώνουν έναν συγκεκριμένο αριθμό στόχων προς αξιολόγηση. Το Εθνικό Πλαίσιο Αξιολόγησης Πολιτικών της Νότιας Αφρικής της περιόδου 2016-17 και 2018-19¹⁵ επιλέγει παρεμβάσεις για αξιολόγηση βάσει ενός συνόλου κριτηρίων, τα οποία περιλαμβάνουν: εάν η παρέμβαση είναι στρατηγική, καινοτόμος, και εάν παρουσιάζει την ευκαιρία να αντληθούν διδάγματα· αν υπάρχει σημαντικό δημόσιο συμφέρον για την παρέμβαση· αν η παρέμβαση είναι σε κρίσιμο στάδιο για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη συνέχισή της· και εάν είναι διαθέσιμα δεδομένα παρακολούθησης και απόδοσης σχετικά με την παρέμβαση.

Ωστόσο, η ενσωμάτωση της αξιολόγησης σε εθνικά σχέδια αξιολόγησης που στοχεύουν στη μετασχηματιστική ανάπτυξη, υπογραμμίζει τη σημασία του να αξιολογούνται και άλλες πτυχές της προόδου επίτευξης της αλλαγής, οι οποίες μπορεί να παραβλέπονται, όπως:

- Συντονισμός, συνοχή και διασύνδεση των στόχων πολιτικής σε όλους τους τομείς
- Κίνδυνοι που σχετίζονται με αντισταθμίσεις μεταξύ αναπτυξιακών στόχων

¹⁴ Andrews, M, Pritchett, L, Woolcock, M (2015) Doing Problem Driven Work. Centre for International Development, Harvard University.

¹⁵ Department of Planning, Monitoring, and Evaluation, Republic of South Africa (2016) National Evaluation Plan 2016-2017 to 2018-2019.

- Συμμετοχή πολλαπλών ενδιαφερομένων μερών στον σχεδιασμό και την υλοποίηση, και συνάφεια των προγραμματισμένων έργων και πολιτικών ως προς τους κύριους ενδιαφερόμενους και τους πιθανούς δικαιούχους
- Προσπάθεια διασύνδεσης πολιτών, κυβερνητικών αξιωματούχων, επιχειρήσεων και άλλων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών προκλήσεων
- Εθνικές στρατηγικές για τη διευκόλυνση της καινοτομίας σε οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς τομείς
- Οικονομική, κοινωνική ή/και πολιτική ενδυνάμωση των παραδοσιακά μειονεκτούντων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων
- Εναρμόνιση των οικονομικών ευκαιριών με την περιβαλλοντική βιωσιμότητα
- Συμμετοχικές διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών
- Δυνατότητα των πολιτικών να επιφέρουν αλλαγή σε έναν τομέα και πολλαπλασιαστικά οφέλη σε άλλους.

Ενσωμάτωση της αξιολόγησης στο έργο άλλων επαγγελματιών και πολιτών. Οι αξιολογητές δεν μπορούν εργάζονται μεμονωμένα - πρέπει να συντονίζουν τις εργασίες και στόχους τους με τις εργασίες και τους στόχους των υπευθύνων στρατηγικού σχεδιασμού, αναλυτών πολιτικής, κοινωνικών ερευνητών, ειδικών σε θέματα πολιτισμού, οργανωσιακής ανάπτυξης, πολεοδομίας και χωροταξικού σχεδιασμού, κ.ά. Ομοίως, οι εθνικές στρατηγικές αξιολόγησης θα πρέπει να υιοθετούν ολοκληρωμένες αξιολογητικές προσεγγίσεις - δηλαδή να συνδυάζουν έρευνα προοπτικών ή κατάρτισης μοντέλων σεναρίων, παρακολούθησης, ανάλυσης εφαρμογής, οικονομικής αξιολόγησης και επίτευξης στόχων ή αξιολόγηση προσανατολισμένη στα αποτελέσματα. Η ορθή αξιολόγηση απαιτεί το ταλέντο επαγγελματιών και απλών πολιτών με ευρύ φάσμα ικανοτήτων στην ανάλυση των κοινωνικών συνθηκών και των βαθύτερων αιτίων τους, στο σχεδιασμό καινοτομιών, στην προώθηση της συμμετοχής των πολιτών και του διαλόγου, στη μέτρηση των αποτελεσμάτων, και στον προσδιορισμό της αξίας, της αρτιότητας, της σπουδαιότητας και της σημασίας των δραστηριοτήτων του ανθρώπου για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων.

Περαιτέρω αξιοποίηση της αξιολόγησης

Αν θέλουμε να εκτιμήσουμε το εύρος της σημασίας του ρόλου της αξιολόγησης στο πλαίσιο μιας προσπάθειας για έναν επιτυχημένο προγραμματισμό μετασχηματιστικής ανάπτυξης σε σχέση με τους ΣΒΑ, θα πρέπει κατ' αρχάς να αναγνωρίσουμε ότι οι ΕΕΕ - μολονότι αποτελούν ένα χρήσιμο παγκόσμιο εργαλείο αναφοράς για την παρακολούθηση της προόδου της εφαρμογής των ΣΒΑ - δεν είναι η μόνη δυνατή προσέγγιση.

Ο ρόλος της αξιολόγησης είναι πολύ βαθύτερος και σημαντικότερος από το να αναδείξει τα επιτεύγματα των κρατών και να εκτιμήσει τον βαθμό επίτευξης των στόχων (αυτό που αναφέρεται συχνά ως «τεχνική λογοδοσία»). Ο ορισμός της λογοδοσίας περιλαμβάνει επίσης την αιτιολόγηση ως προς την ορθότητα των αποφάσεων και των πεπραγμένων - αυτό που θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ως κοινωνική υπευθυνότητα - και η αξιολόγηση εξυπηρετεί και αυτόν το σκοπό.¹⁶

¹⁶ Madvig, A and Roche, C (2016) Working towards transformational development and the sustainable development goals. LaTrobe University Institute for Human Security and Social Change, Australia.
www.actionaid.org/sites/files/actionaid/tdsdg_report_-_bw_a4_-_final_cover.pdf

Σε ένα προηγούμενο άρθρο,¹⁷ υποστηρίξαμε ότι τα εθνικά σχέδια αξιολόγησης για την ανάπτυξη, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι η ανάπτυξη είναι μια ολιστική, ολοκληρωμένη, πολύπλευρη και ανάλογη του εκάστοτε πλαισίου διαδικασία. Μια διαδικασία που έχει ποικίλα μέσα και σκοπούς, και στηρίζεται στην κατανόηση, τους κανόνες και τις προοπτικές των πολιτισμικών ιδιομορφιών. Σημειώνουμε επιπρόσθετα ότι εάν τα κράτη υιοθετήσουν μια πιο στρατηγική και συστημική προσέγγιση για την αξιολόγηση, ενσωματώνοντάς την σε εθνικές πολιτικές και αναπτυξιακά σχέδια, τότε η αξιολόγηση μπορεί να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό εργαλείο για την προώθηση της μετασχηματιστικής ανάπτυξης σε επίπεδο κρατών.

¹⁷ Ofir, Z, Schwandt, T, D'Errico, S, El-Saddik, K and Lucks, D (2016) Five considerations for national evaluation agendas informed by the SDGs. IIED, London. <http://pubs.iied.org/17374IIED>